HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה עבד בהו עבקא וכו' וש"ל טורא. ג"כ עי' בב"מ דף פח ע"ב מבואר דליכא מצות הוא טורא קל יותר ממה נכסים וק"ל: (ו) ד"ה מחמת נכסים וכו' בגיטין יג. ע"ש. [ולקמן קמח. בכל גיטין יג. ע"ש. [ולקמן קמח. בכל מקומות אלו פיהמ"ל א"ר הונא א"ר], ו) [כתוספות לה:], ז) [בגמ' דגיטין לג ובמגילה לגלה בכתש"י יח. שם ד"ה בנות ונו' מיושב שפיש דר בו לגלה עשאוה לו לבנין מחמת עכ"ל וכ"כ הכ"י ח"ש ע"ש פיהמן נמוק"י, ח) [ל"ל תפעבן],

הגהות הגר"א

[א] רשב"ם ד"ה קנאו. מוקמינן. ל"ל ומוקמינן. ור"ל כמאן (כמ"ש ריטב"א בשם ז"ל) כגון שהיה אוליגו כו' לפי' כו') ומ"ש ובמסכת גיטין קאי אלמעלה (דגם שם איתא דהוי הלכתא כלה טעמא. ובדפוס ישן הגירסא בהסב"ש "דלקמן ומסקינן מוקמינן" וה"ג ב"ב כג"ל):

מוסף תוספות

א. [ד]מוחזק הוה דלא הוה ליה נכסי אחריני אלא הני דשבק אבוה ומיניהו הוה אגר אגירי ומשכח להו לנכסים, והיינו דלא בעא מיניה אם מנכסי דידיה עבד אי מנכסי דאבוה. רשב"ם ד"ה נמי לט: ב. [ד]אין דרך אשה לטרוח אלא בפני יתמי בני בעלה. שיטמ"ק בשם מוה"ר שמ"ש. ג. [ד]כל חיי בעלה היתה ירושתה ביד בעלה עם ירושתו בלא חלוקה כדין נכסי מלוג ובכשמת בעלה היא טורחת ומשבחת את הנכסים ואומרת ראו מה שהניח לי בעלי כי היה משותף יחד בלא חלוקה. שם. ד. שהרי אין האשה חייבת וכו' אלא לעשות בצמר הקצבה השנויה במשנתנו וכו', וכיון שכן אם הרויחה או השביחה בנכסים למה אנו דנין שבח וריוח זה כמעשה ידיה להיות ליתומים. רשב"ם בהוספות סוף שמ"ש. ה. [ד]כאילו אמר לו בשעת מתן מעות משעבדנא לכל מאן דאתי מחמתך, ולא שיירוד חכמים לדעתן של לורין ושמו שכך התנה לו בלבו, אלא לומר תקנה התקינו חכמים כאילו א"ל כך כדי שלא תנעול דלת בפני לורין. רשב"ם גיטין יג:

אודייני השכר לאמצע והא אודייני דמחמת עצמו ו) [הוא] א שאני ג) אודייני דלנטירותא הוא דעבידא ואפילו קטנים נמי מצו מנטרי לה: אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלין השביחו לעצמן: רב ספרא שבק אבוה זוזי שקלינהו עבד בהו עיסקא אתו אחי תבעוהו בדינא קמיה דרבא אמר להו ב רב ספרא גברא רבה הוא לא שביק גירסיה וטרח לאחריני: האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע: אשה בנכסי יתמי מאי עבידתה אמר רבי ירמיה ג באשה יורשת פשיטא מהו דתימא כיון דלאו דרכה למטרח אף על גב דלא פריש כמו דפריש דמי קמשמע לן: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן ד) אמר רבי חנינא ה המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ה ודוקא גדול ודוקא ו בתולה ודוקא אשתו ז ראשונה ודוקא ח שהשיאו ראשון ט פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה י בית ואכסדרה מהו כ שני בתים זה לפנים מזה תיקו מיתיבי ייחד לו אביו בית וכלי בית כ כלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה ט כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו ל עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא מ אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן נ כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך ס דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא אידך ע דאמר רב פ מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:

מתני'

אודייני. כור וכיסויו וזוכרין לותו להקות שדות ממימיו: **מחמת עצמו הוא.** שמאמרין לותו הגדולים ומריחין לעמוד על גביו פן יהיה הספקר לכל שהוא מיכ: **דלנטירותא עבידא.** לתן לריחין להוליא מעליהן כלום עליו לגלח לשמרו וגם הקטנים יכולין לשמרו: **עבד** (ה) **בהן עיסקא.** ומשיב ליה שגם נכסים מחמת נכסים הוליל ותן לריח טורח כל כך לגלח לקנות ולמכור: **לא שביק גירסיה וטרח לאחריני.** וכמי שאמר לותו מה שהניח לנו מגלח למי: **אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלין השביחו לעצמן:** רב ספרא שבק אבוה זוזי שקלינהו עבד בהו עיסקא אתו אחי תבעוהו בדינא קמיה דרבא אמר להו רב ספרא גברא רבה הוא לא שביק גירסיה וטרח לאחריני: האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע: אשה בנכסי יתמי מאי עבידתה אמר רבי ירמיה באשה יורשת פשיטא מהו דתימא כיון דלאו דרכה למטרח אף על גב דלא פריש כמו דפריש דמי קמשמע לן: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן אמר רבי חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ודוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה בית ואכסדרה מהו שני בתים זה לפנים מזה תיקו מיתיבי ייחד לו אביו בית וכלי בית כלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא אידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:

אודייני השכר לאמצע והא אודייני דמחמת עצמו (ו) **[הוא]** א **שאני** ג) **אודייני דלנטירותא הוא דעבידא ואפילו קטנים נמי מצו מנטרי לה:** אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלין השביחו לעצמן: רב ספרא שבק אבוה זוזי שקלינהו עבד בהו עיסקא אתו אחי תבעוהו בדינא קמיה דרבא אמר להו **רב ספרא גברא רבה הוא לא שביק גירסיה וטרח לאחריני:** האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע: אשה בנכסי יתמי מאי עבידתה אמר רבי ירמיה **באשה** יורשת פשיטא מהו דתימא כיון דלאו דרכה למטרח אף על גב דלא פריש כמו דפריש דמי קמשמע לן: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן **אמר** רבי חנינא **המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ודוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה בית ואכסדרה מהו שני בתים זה לפנים מזה תיקו מיתיבי ייחד לו אביו בית וכלי בית כלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא אידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:**

מתני'

ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי. פירש בקונטרס וכיון דלמרה הכי לית לה מזוני ומן נראה לרשב"ם דדוקא מס מכרה כתובתה או ו) נקחה כתובתה בבית דין מן לה מזונות מבל זו שלא נקחה כלום מכתובתה שלא נכסי מלוג שלה או מה שירשה או מה שנתן לה בעלה כאחד מן הבנים לא הפסידה מזונות ד לפי' מכרה מקצת כתובתה למרינן בפרק שלמנה (כתובות דף נח.) לית לחם ליה לדר' שמעון למחר מקצת כסף וכל כסף ולא הפסידה מזונות כ"ש נכסי מלוג שלה שייכי כלו לכתובתה וגם מה שפירש שהם נמעלו בית דין להשביעה מה שהשביחה לעצמה לא יצא רשב"ם מגליא לטעמיה שהוא מחזק יורשים עד שיפיעו ב"ד לתן לה כח לגבות כתובתה שלא בבית דין והכא מיירי בוקח בשאר יורשים: **בית ואכסדרה מהו.** דנהי דלעלייה לא קנה מכסדרה שייכא טפי לגבי בית ואם שמלה לומר לא קנה מכום לתן בו תשמים בית שני בתים זה לפנים מזה מהו דבבית אחד דמי ולפירוש הקונטרס הוה ליה להקדים בעית לחמי דשני בתים לבית ואכסדרה:

כהלכתא בלא טעמא. קלת טעם ים לכיון שפיעה לת הבית שמכה דבן וגם תין לו לגה לדור סברת הוא שנתנו לו וכן הכותב כל נכסיו לאשתו או נתנו מקמתה לא ליתן לה מתכון שלא לכבדה שלא היה מניח בניו בוזה כלום ובמעמד שלשתן לא רלו מכמים להטריח להביא עדים ועשות קנין למקמתה כיון שאמר לו במעמד שלשתן הקנה לו לגמרי ונראה לר"י דבמעמד שלשתן אם מזר וממלו תינו ממול ה ומפורש בכמה מקומות: **הניח בנים גדולים עד במעמד שלשתן קנה.** עד כאן שיטת רש"י ז"ל:

נרכח

לד א מי' פ"ט מהלכות נחלות הלכה כ ועי' בהשגות ובמ"מ שם ובמגיד משנה שם פ"ב מהלכות מתנה הלכה ח ופ"ג מהלכות זכייה ומתנה הלכה טו ושם עיין פב טוס"ע חס"ע סי' כט סעיף ג: לח ט ד"ה מי' שם הל' טו טוס"ע שם סעיף ג [ולפ קמן]:

לט כ מי' שם טוס"ע שם סעיף ד [וקנה מחבן]: מ ל מ מי' שם הל' טו טוס"ע שם סעיף ב:

מא נ מי' שם טוס"ע שם סעיף ג:

מב ס מי' פ"ו מהלכות מכירה הלכה ח ופ"ג מהל' זכייה ומתנה הל' ג ממנ עיין פב טוס"ע חס"ע סי' סו סעיף יט ומי' מ"מ סעיף ג:

מוסף רש"י

המשיא אשה לבנו גדול בבית. בית מיוחד שלינו לו בית אלא שעמו לו בית מתנות (גיטין יד.). כהלכתא בלא טעמא. כלילו קבלה מצה הלכה מסיני, שלין לריך לתת בה טעם (שם). הכותב כל נכסיו לאשתו. בלשון מתנה (לעיל קלא.). לא עשאה אלא אפוטרופא. להמנע ולהוליא ואע"פ שאמרו לה בלשון מתנה לא קנתה ואין טעם בדבר אלא כך מקנו והפקר ב"ד הפקר (גיטין יד.). לתומד הדעת הוא לתן אלא מניח את בניו ונותן את הכל לאמו ולא נתכוין אלא לעשותה אפוטרופא כדי שיתקן לה בניו ככוד משום לתוקי לה מיהו נכסי בלאומה בעמעמד שלשתן. לפרנסה. מכס כפי לומד דעתה ויהיו כפופים לה, ומני לה מהני מלא מילי דשיעורא רבנן דהלכתא הא טעמא, דלכתי נמוקה הס, לפי שאנו מניחין מה שכתוב בשטר בהדיא שנתן לה הכל ליהך אחר לומד דעתנו, ובכתיב מרע מיירי, והכא בני לקנן בבניה אילך (לעיל קלא.). במעמד שלשתן. אמר ל קן, (קדושין מח.) לפי שהדבר נזון בין השותפים והמוציא במעמד הדבר לקנות בחמיהם במעמד שלשתן, לפי שאין קנין מועיל בלבר שלין נוען (לקמן קמח.).

רבינו גרשום

אודייני. בור וכסויו השכר לאמצע. והאי אודייני דמחמת עצמן הוא. שצריך תמיד לנקות הבור ולכסותו שלא יפול בו זבל כדי שיקנו בני אדם מים נקיים יותר ברצון ואעפ"כ שהגדולים טורחין בו הן בעצמן ומנקין אותו ומשמרין אותו השכר לאמצע: שאני אודייני. משום הכי השכר לאמצע דלנטורי עבידא אפי' קטן מצי מנטר בהן ולכסותו שיהא נקי ומצו למימר להו קטנים לגדולים מלאכה כזאת אנו יכולין לעשותה אבל שאר נכסים אם שבחו מחמת עצמן השכר לעצמן: ואמר רבא רב ספרא גברא רבה הוא לא שבק גרסתיה וטרח לאחריני. ומסתמא אע"ג דלא אמר להו ראו מה שהניח לנו אבינו למשמע מינה דלצרכו קא טרח ולא אחריני וסתמא כמאן דפריש להו דמי וכל השכר שלו: מדקתני מתני' וכן האשה שהשביחה השביחה לאמצע. ש"מ דיורשת היא עם הבנים או עם הבנות כאחד ואמאי וכי אשה מאי עבידתה להיות יורשת נכסי בעלה. אמר ר' ירמיה באשה יורשת עסקינן כגון שנשא שמעון בת ראובן אחיו ולא היו לראובן כי אם בנות ושמעון שנשאה לא היה לו יורש ומת ראובן ואח"כ מת שמעון בלא יורש ונמצא שנפלה ירושת שמעון לבנות ראובן וגם אשתו יורשת עם אחיותיה בנכסי בעלה מפני שבעלה דודה הוא. ואם אמרה לאחיותיה ראו מה שהניח (לנו אבינו) [לי בעלי] הריני משבחת לעצמי השביחה דדינה כדין אחים. אצטריך סלקא דעתך אמינא היא למטרח לאחריני ואע"ג דלא פירשה דהוה לעצמה אלא בסתמא עשתה כמאן דפירשה דמי קמשמע לן דלא: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו'. פשיטא. ג) מה לי היא משאר יורשין דמפרשי' הואיל דיורשת היא: מהו דתימא אחולי אחלה בגייהבו. אע"ג דקאמרה ראו מה שהניח לי כו' קמ"ל הואיל דאמרה ראו כו' דלא שמחה טפי מאלמנה ובההיא שמחה גמר למיתן לה: הא פשיטא לי ייחד לו בית ועלייה היתה על גבי בית בית קנה עלייה לא קנה. משום דבית בחוד ועלייה בחוד דעלייה לא משתעבד לו כלל. ואם תמצי לומר עלייה לא קנה דלא שייכא גבי בית. בית ואכסדרה מהו. מי אמרינן כיון דשייכא בהדי בית קנה דדרך אכסדרה נכנסין לבית וקנה או דלמא בבית אשתמש באכסדרה לא אשתמש ולא קנה. וכן נמי שני בתים זו לפנים מזו משום דחיצון משועבד לפנימי מהו מי אמרינן כיון דבפנימית ישתמש בחיצונה לא ישתמש בחיצונה לא קנה או דלמא כיון דיש דרך לפנימית על החיצונה כמאן דאשתמש בה ובתרוייהו קנה תיקו: וכלי בית. תשמישי בית: כלי בית קנה בית לא קנה. וקשיא לר' חנינא דאמר לעיל דבית קני: כגון שהיה אוצרי פירותיו של אביו. צבורין באותו בית ולא מייחד ליה לגמרי משום הכי לא קנה: ותלא ליה סנדלא. בבית שיהא עומד בחזקתו ומשום דלא ליקני לבי'תיה: אשישא דמשחא. פך של שמן דלא ליקני נמי: שוינהו רבנן כהלכתא. שיהו עיקר כהלכה למשה מסיני. ולא מטעמא שלא נתנו טעם בדבר למה: חדא האי דאמרן. המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו לא ידעי' מאי טעמא קנאו בלא שטר מתנה ובלא קנין. לא עשאה אלא אפטרופא. שיהו נוהגין לה בנין כבוד ולא ידענן טעמא מאי לא תקנה כיון

ג) נראה דל"ל פשיטא הואיל ויורשת היא מה לי היא משאר יורשין דמפרי' שם פירשו.